

SOOJENDUSKÜSIMUSED

1. Mitu tiiru on Pluto teinud ümber Päikese, pärast seda kui Clyde Tombaugh ta inimkonna jaoks avastas?

2. Mis on nende kahe isiku kodanikunimed?

3. Milline sportlane (sünd 1972) on käinud rekordiliselt kaheksal taliolümpial? Kokku on ta võitnud kolm olümpiamedalit, kuldset nende seas aga pole.

4. Millises USA osariigis asub Woodstocki linn, millest 70 km edelas toimus 1969 maailmakuulsaks saanud festival?

5. Seda aastatel 1987-1990 aset leidnud sõjalist operatsiooni on nimetatud ka India "Vietnamiks". Algselt rahulvalvejõududena vaenupoolte vahel relvarahu jõustama paigutatud India väekontingent kaotas 32 kuud kestnud kohaloleku jooksul tapetuna 1140 sõdurit. Mis riigis India sõjavägi sekkus?

6. Vana Testamendi järgi põlvnevad iisraellased ja araablased ühest soost. Nimelt oli iisraellaste esimesel patriarhil Aabrahamil poeg teenijannaga, kes aeti aga koos lapsega minema, kui Aabrahami abikaasa Saara sai käima peale. Saara sünnitas lisaku, kellest sai iisraellaste teine patriarh, samas kui küsitavast sai araabia hõimude esiisa. Koraan jutustab seda lugu veidi teisiti: nii käskis jumal Aabrahamil jätta teenijanna koos esimese pojaga maha reisil Araabia poolsaarele. Ka piiblist tuntud lisaku ohverdamise lugu sündis enamiku moslemite järgi veidi teisiti: nimelt oli Aabraham valmis ohverdama just küsitavat araablase esiisa, mitte lisakut. Kellega on tegu?

7. Argentina suuruselt kolmas linn asub umbes 300 kilomeetri kaugusel Buenos Airesest loodes. Linnale on palju kuulsust toonud jalgpalliklubi Newell's Old Boys (riigi kuuekordne meister, viimati 2013), kus on tuleristsed saanud kuulsused nagu Gabriel Batistuta või Maxi Rodríguez. Linna kuulsaimad pojad on kahtlemata aga Lionel Messi ja Che Guevara. Mis linn?

8. Pildil on kujutatud üht mullust palju rahvusvahelist tähelepanu saanud juhtumit, millele elas hinge kinni hoides kaasa vist kogu maailm. Ka Eestis võis selle kohta meediast päris palju lugeda. Kõik pildil kujutatud tegelased vastavad sealjuures kindlatele sündmustes osalenud isikutele ja riikidele. Millise sündmusega on tegu?

9. 2018. aastal sai "Eesti õigekeelsussõnaraamat" saja-aastaseks. Saja aastaga on ka keelekorraldajate arusaam sõnade tähendusest ja kasutusväärtusest muutunud. Üks sellistest praegu üht konkreetset tegevusala tähistavatest sõnadest tähendas algselt muu hulgas piltlikult ka "eluvõrast viljatut targutamist", nagu võib veel lugeda 1980. aasta õigekeelsussõnaraamatust. Praegu tegutseb Eestis sel alal aga umbes 400 firmat. Mis sõna?

10. Eestis vahetab aastas nime üle tuhande inimese. Mida peab aga Norras seaduse järgi tegema inimene, kes soovib enda perekonnanime vahetada sellise vastu, mida rahvastikuregistri andmetel kannab vähem kui 200 inimest?

11. Pyongchangi olümpial võitis oma esimese talikulla riik, kelle medalisaldo on muidu väga korralik: 498 olümpiamedalit, neist 176 kuldset. Sellega paigutub riik 14. kohale, rahvaarvult endast suuremate Kanada ja Jaapani vahele. Mis riik?

12. Ehkki (vasakul oleva) pildi järgi võiks nii arvata, pole tegu närilisega. Nad elutsevad Ida-Aafrikas ja Lähis-Idas, enamasti kaljudel ja mäekülgedel. Seda võimaldavad käpakesed, mis haakuvad kõndides kaljule nagu väikesed iminapad. Loomad elavad karjas, mis koosneb ühest juhtisast, mitmest emasest ning poegadest. Päeval meeldib neile mitmekesi koos päikest võtta, aga öösiti liibuvad üksteise vastu, et sooja saada. Igaks elujuhtumiks on neil varuks mitukümmend eri häälightsust – tasasest pobinast kaugele kuulda oleva läbilõikava vileni. Mis loomaga on tegu?

13. Jaapani filmimeister Akira Kurosawa 1990. aasta film "Dreams / Unenäod / Yume" kujutab autori isiklikke unenäolisi rännakuid. Ühes episoodis siseneb minategelane Vincent van Goghi (pildil paremal) teoste maastikesse ja kohtub seal ka piinatud hingega kunstnikku. Filmi üheks produtsendiks on Steven Spielberg. Kes on aga see praeguseks elava legendi staatusesse tõusnud ning parima režissööri Oscari ja Cannes'i Kuldses Palmioksa võitnud filmilavastaja (pildil paremal), kes mängis selles filmis Vincent van Goghi?

14. Sukatootmise pikaajsest hädast -- kallis, kortsuv ja vajuma kippuv kangas -- saadi jagu 1935. aastal, kui ühe tuntud firma keemik Wallace Carothers tutvustas siidi vastupidavat alternatiivi - nailonit. 1940ndate alguses müüs see firma uuest materjalist sukki iga päev üle nelja miljoni paari. Mis firma?

15. Millisele eestlasele pühendatud kolmekeelne mälestustahvel avati 2010. aastal Marokos Marrakechis?

16. See suurfirma otsustas 1972. aastal muuta oma logo sedaviisi, et kustutas sellelt oma nime ja rõhutas veelgi enam iseloomulikku rombi. Uue logo disaineriks palgati opkunsti rajajaks peetav ungari päritolu Victor Vasarely, kellega firma oli juba varemgi koostööd teinud. Vasarely lõi koos pojaga uue logo, mis jäi ettevõtte toodangut sel kujul ehtima 20 aastaks, enne kui see veidi lihtsustatud versiooniga asendati. Et küsimus liiga lihtne poleks, ei saa logo tervikuna näidata, kuid Vasarely opkunstilik lähenemine on äratuntav ka väiksel väljalõikel (vasakul). Mis firma?

17. Mis vili? Pärineb troopilisest Ameerikast. See on suur puutaoline taim, mille ainus tüvi kasvab 5–10 m kõrguseks. Viljad on 15–45 cm pikad ja 10–30 cm läbimõõduga. Sarnast nime kandis kunagi üks Tartu ööklubi.

18. Selle riigi põhiseaduskohtu otsuse järgi tuleks seal esimese Aasia riigina seadustada geiabielu. Muudatus peab jõustuma selle aasta maiks. Siiski on protsessile andnud hoobi mittesiduv referendum, kus valijad geiabielu seadustamise tagasi lükkasid. See on pannud parlamendi (enim kohti on liberaalsel Demokraatlikul Progressiparteil) kahvlisse. Mis riik?

19. Grammy 2004. aasta parima laste kuuldemängu auhinna said kolm inimest, kes lugesid sisse Sergei Prokofjevi sümfoonilise muinasjutu "Petja ja hunt" ja selle ainetel 2002. aastal valminud uusteose jutustavad osad. Nimetatud kolmikust on näitlejana tuntud vaid Sophia Loren, kaks auhinna pälvinud meest jõudsid aga maailma absoluutsesse tippu hoopis teises valdkonnas. Inglisekeelse teksti luges sisse Bill Clinton. Kes oli teine Grammy saanud mees?

20. Selle Tartumaalt pärit mehe kirk avaldus juba noores eas, kui ta asus soodsa hinnaga kokku ostma laostunud balti ja vene aadlike kunstiteoseid. Esimene kollektsioon, kuhu kuulus ka Albrecht Düreri graafikat, hävis Teises maailmasõjas. Sõja järel jätkas mees kunsti kogumist, ladustades selle suuresti oma kitsasse korterisse. Kunsti polnud ta õppinud, kuid tema intuitsioon ja eriti entusiasm olid ainulaadsed. Kes oli see Eesti olulisemaid kunstikogujaid (1907–2006)?

RIIGITEGELASTE ERI

21. Vasakpoolsel pildil on president ... Boltare Moreno Garcés (sündinud 19. märtsil 1953). Küsime tema eesnime, mille isa andis pojale oma maailmavaatelise iidoli järgi. President Moreno oli 2017. aastal ametisse astudes ainus ratastoolis riigipea maailmas. Ühe punkti anname tema juhitava riigi eest.

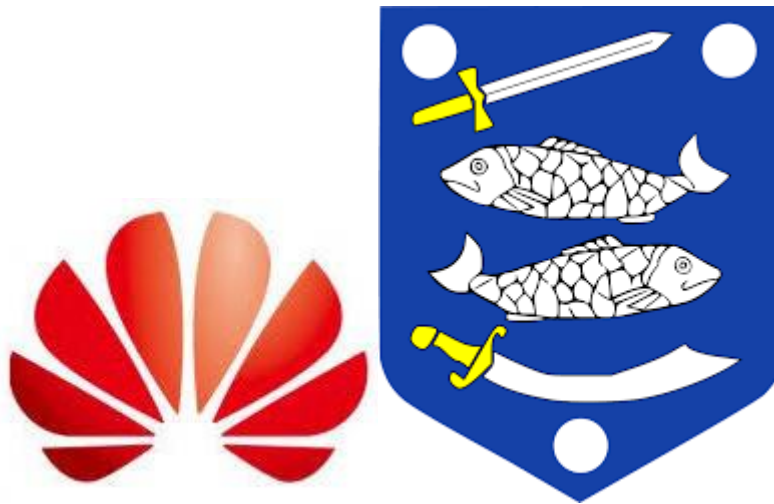
22. Eesti Vabariigi väljakuulutamisel oli peamine roll täita üldtuntud triumviraadil, kuhu kuulusid juristid Konstantin Päts (sünd 1874) ja Jüri Vilms (1889) ning arst Konstantin Konik (1873). Algul pidi kolmeliikmelisse Päästekomiteesse kuuluma ka see majandusmees (1885), kes oli Eesti iseseisvusmanifesti üks peamisi sõnastajaid. Poja või mõningatel andmetel enda haiguse tõttu jäi ta Päästekomiteest välja. Siiski tegi ta hiljem igati korraliku karjääri: Eesti Vabariigi rahandusminister, kaubandus-tööstusminister, riigikogu esimees, riigivanem, Eesti Panga direktor ja 1930. aastatel töötas üheksa aastat Balti Puuvillavabriku direktorina. Kes?

23. Milline Aafrika riik nimetas oktoobris 2018 ametisse oma esimese ja praeguse seisuga musta kontinendi ainsa naissoost riigipea? Sahle-Work Zewde (keskmine pilt) on teenekas diplomaat ja lubanud edendada soolist võrdõiguslikkust. Praegune valitsus paistab selle poolest ka silma, peaminister Abiy Ahmed'i kabinetis on pooled ministrid naised.

24. Ta oli üks Läti rahvarinde (Tautas Fronte) juhtfigure ja taasiseseisvunud Läti Vabariigi esimene peaminister maist 1990 kuni augustini 1993. Teist ametiaega oli küsitav peaministri ametipostil detsembrist 2007 kuni märtsini 2009. Oskab korralikult trumme mängida. Alles 2018 tuli välja, et omal ajal tegi ta koostööd KGBga. Kes?

25. Kes on see (parempoolne pilt) Tallinna linna poolt ettevõtlusteo tunnustuse Ökouuendus 2018 saanud Mulieres OÜ juhatuse liige? Mulieres toodab looduslikke ja allergiavabasid pesugeele ja üldpuhastusvahendeid.

26. Mis firma logoga (vasakul) on tegu? Asutatud 1977, käive suurenes 2017. aastaks 92,5 miljardi dollarini.

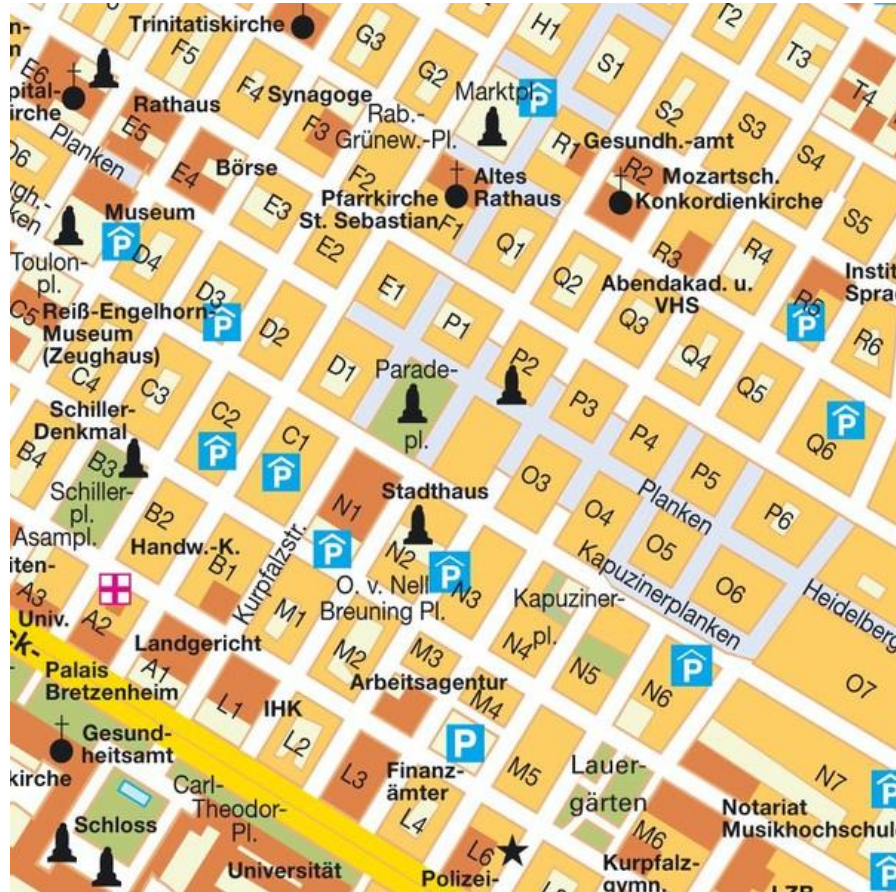
27. Mis kala on Narva linna vapil? Tegemist on ühega neljast liigist, millele kehtib Eestis aastaringne püügikeeld. Ega teda siin ka liiga tihti ei kohta.

28. Normandia dessandi ajal oli liitlasvägede randumispiirkond jagatud viieks sektoriks. Suurbritannia ja Kanada vägedele olid määratud Gold, Juno ja Sword. Mis nimesid kandsid aga ülejäänud kaks randa, kuhu maabusid USA üksused (1 õige, 1 punkt)?

29. Pärast taasiseseisvumist on Eesti meeste jalgpallikoondislastel õnnestunud ametlikus mängudes kübaratrikk (st vähemalt kolm väravat) kolmel korral. Kui ründajaks muteerunud keskkaitsja Joonas Tamme saavutus Gibraltari vastu on veel üsna värske, siis kaks õnnestumist on pärit 1990. aastatest. Huvitaval kombel töötavad mõlemad praegu ühes meeskonnas (üks pea-, teine abitreenerina). Kes (1 õige, 1p)?

30. Rainer Vakra plagiaadijuhtum ei raputanud ei poliitilist ega akadeemilist maailma. Maailma ei muutnud ka kõnealune juhtum, kuid sel korral langes plagiaadikahtlus märksa nimekamale mehele. Küsitav sai 1955. aastal Bostoni ülikoolist doktorikraadi Paul Tillich ja Henry Nelson Wiemani tööde käsitlesega. Hiljem tekkinud kahtluste uurimiseks kokku kutsutud akadeemiline komisjon jõudis lõpuks 1991. aastal järeldusele, et tema doktoritööst osa oli siiski maha kirjutatud. Samas leidis komisjon, et selleks ajaks juba mõnda aega surnud mehelt ei tuleks kraadi ära võtta, sest töö oli siiski väärikas intellektuaalne panus ja kraadi äravõtmine ei teeniks mingit eesmärki. Kellest on jutt?

31. Selle linna malelauda meenutav keskus pole II maailma pommituslendurite töö, vaid pärineb 17. sajandist. Kvartalite veelgi omapärasem tähtede ja numbrite kombinatsioon viidi sisse 19. sajandi alguses. Linnas endas elab umbes 300 000 inimest, kuid linnastus kokku 2,4 miljonit. Linnastu kannab kahe jõe (pikkusega 1230 km ja 362 km) nime, mis just kaardil kujutatatu lähedal ühinevad. Mis linn?

32. See riik on alates 2013. aastast maailma tipus toodetud sõidukite suhtarvu poolest: tunamullune näitaja oli 184 sõidukit 1000 elaniku kohta. Riigis on Volkswageni (kuus marki ühes tehases, teiste seas Audi Q7), PSA Peugeot Citroeni ja KIA tehased. Mullu hakkasid surisema ka Jaguar Land Roveri koosteliinid alumiiniumkerega autode tootmiseks. Mis riigist on jutt?

33. ABBA laulus "Money, Money, Money" peab laulja minema raha jahtima kahte kohta. Mis linnad/riigid need olid?

34. Mis oli esimene geneetiliselt muundatud põllukultuur/taim? Tootjate esiviisik on (kahanevas järjekorras) Hiina, Brasiilia, India, USA ja Indoneesia, esikümnes on aga ka kolm Aafrika riiki. Aastane kogutoodang oli (2014. aasta andmed) 6,7 miljonit tonni.

35. Punya + papa = ?

36. Tema sulest on tulnud näidendid "David" (1939), "Juveliiri poe ees" (1960) ja "Isaduse sära" (1964), luuletusi on avaldatud ka eesti keeles -- kogumik "Kaldad täis vaikust" (2013). Kasutanud pseudonüüme Andrzej Jawień ja Stanisław Andrzej Gruda. Kes on see rohkem hoopis teistsuguse pseudonüümi järgi tuntud maailmakuulus isik?

37. Vast oleks liig küsida, kus asuvad Tallinnas Pikk ja Lai tänav. Aga kus asub Tallinnas hoopis Kitsas tänav? Vastuses ootame kaht kohanime: linnosa (1p) ja asum (1p).

38. 2015. aasta märtsis otsustas USA kohus, et muusikud Pharrell Williams ja Robin Thicke peavad oma hittlaulu „Blurred Lines“ eest (pildil kaader selle kõmulisest videost) käima plagiiaadi tõttu välja muusikamaailma kõigi aegade suurima kahjutasu: 7,3 miljonit dollarit (edasikaebuse järel muutis kohus summa 5 miljoni dollari ja teatava müügitulu peale). Kohtu kohaselt oli selgelt plagieeritud 1977. aastal kirjutatud lugu „Got to Give it Up“. Kellele peavad Williams ja Thicke kahjutasu maksma?

39. Eesti Energia kirjutab oma kodulehel nii: “[...]põlevkivist valminud peenkeemiatoodete kasutusala on lai. Nii kuulub maailmakuulsa ... koostisesse kõige muu kõrval tilgake põlevkiviõli ning ühtlasi on osa põlevkivikeemiat ka juukselakis ja BioEsti-nimelises pesupulbris. Suure reaktsioonivõimega peenkemikaalid on põlevkivi üks väärtuslikumaid osi, mistõttu kasutatakse neid ka parfümeerias, farmaatsias, kosmeetikas ja paljudel muudel aladel. Nii võib Ida-Virumaa põlevkivi komponente leida Schwarzkopfi juuksevärvidest, Lexuse mürasummutusmattidest ja päiksepaneelidest.” Millisest 1921. aasta klientideni jõudnud maailmakuulsast tootest on jutt?

40. Mõista-mõista, kes on neljast nimetatud isendist kõige kiirem (võttes arvesse tippkiirust) ilma peal: kodukass, ninasarvik, inimene või must mamba?

41. See on õigeusu kalendris nädal enne suurt paastu, st kaheksandal nädalal enne ülestõusmispühi tähistatav püha. Eestis on seda tähistanud teiste vene jt idaslaavi päritolu inimesed, aga ka õigeusklikud setud. Püha juhatab sisse paastuaja, eriti on keelatud liha. Igal päeval on ette nähtud erinevaid toiminguid, nt mängud, külaskäigud või isegi rusikavõitlused. Eesti rahvakalendris on selle vasteks vastlad. Kuidas õigeusklikud seda püha nädalat kutsuvad (sobib nii võru- kui ka kirjakeelne nimi)?

42. Küsime ainsat Eesti korvpallurit, kes on pälvinud kaks olümpiamedalit. Sellele võib lisada kaks MM- ja kolm EM-medalit. Mees on saanud käe valgeks ka filmimaailmas, kehastades olulist kõrvalosa 1971. aasta Gruusia krimifilmis "Mina, uurija".

43. Selle puu (*fraxinus excelsior*) õites võib näha nii tolmukaid kui emakat. Mõlemasooliste õitega puude kõrval kasvab aga ka ainult isas- või emasõitega isendeid. Lisaks leidub puid, kel on korruga mõlema- ja ühesugulisi õisi. Nii suur sooline mitmekesisus on Eestis vaid üksikutel taimeliikidel. Mis puu?

44. Simpsonite multifilmis on saanud üks tegelane oma nime USA presidendi Richard Nixononi keskmise nime järgi. Sarja looja Matt Groeningu kohaselt olla tegu kõige ebaõnnestuma nimega, mille üks lapsevanem saab oma lapsele panna. Nagu hiljem selgub, on küsitava -- pigem ebakindla ja hädapätakast tegelase -- enda keskmine nimi Mussolini. Milline tegelane (piisab eesnimest)?

45. Kes on Ühendkuningriigi ainuke naishertsog, tiitliga the Duke of Lancaster?

46. Prantsusmaa lühim maismaapiir on kääbusriigi Monacoga - tervelt 4 kilomeetrit. Millise riigiga on aga selles arvestuses pikim näitaja - 730 kilomeetrit?

47. USA Luure Keskagentuur arendas külma sõja ajal projekti "Acoustic ...", millega oleks Kremli ja NSVLi saatkondadesse salakuulajateks saadetud loomad, kellele oleks opereeritud kõrva juurde väike mikrofoni, mis omakorda oleks vajalike seadmetega ühendatud. Projekt päriselt töösse ei läinud, eri andmetel sai esimene katseloom kas hukka või lihtsalt keeldus treeningule allumast. Mis loomi luurajateks treenida üritati?

48. Muhu vald ostis 2006. aastal Tallinna linnalt ühe krooniga ära Juhan Smuuli pronkskuju ja pani selle uuesti üles kirjaniku sünniküla Koguva rannas. Kuju asus algselt Kadrioru pargis, kuid langes korduvalt vandalismi ohvriks ja viidi 1996. aastal lattu varjule. Vargad olid siiski jõudnud ära saagida Smuuli sõrmed ja tema õlal istunud kajaka. Need tulnuks kalli raha eest taastada, kuid skulptor Tõnu Maarandi pani ette soodsama lahenduse, milleks oli "opereerida ümber" ühe teise, kasutust mitte leidnud pronkskuju sõrmed. Kelle sõrmed sai Smuul endale?

49. Eesti taasiseseisvumispäeval, 20. augustil 2013. aastal andis Robbie Williams Tallinna lauluväljakul kontserdi ligi 70 000 kuulajale. Eestis võeti linti ka turnee ainus ametlik kontsertfilm. Kontserdiks õppis Robbie ära ka ühe eestikeelse fraasi. Ta alustas lauset inglise keeles „I've only been here once 48 hours, but I already feel that I am in your hearts, that you are in my hearts. And I thought it would be very touching and proper if I said those words to you, but in Estonian. So, I got somebody to write this down at the hotel. Here it goes: MUL ON SUUR“ Mida ütles Robbie Williams eestlastele eesti keeles? Lisada üks sõna.

50. Sindi linn otsustas 1997. aastal keelata avalikus kohas tegevuse, mida enamik meist rohkem või vähem ka ise teeb. Karistus oli karm: kuni 50 päevapalka ehk 1400 krooni. Mõned kuud hiljem järgis eeskujul Paide linn. Siiski ei kehtinud keeld kaua, sest toonane õiguskantsler Eerik-Juhan Truuväli kuulutas selle põhiseaduse vastaseks. Sarnast keeldu üritas hiljem kehtestada ka Saku vald. Mida ei tohtinud Sindis 1997. aasta suvel ja sügisel trahvi ähvardusel teha?

VASTUSED

1. 0 (Pluto avastati 1930, tuur Päikese ümber võtab Plutol 248 aastat)
2. Haide Männamäe, Toomas Tross (Piip & Tuut)
3. Noriaki Kasai
4. New York
5. Sri Lanka
6. Ismael
7. Rosario
8. Tai jalgpallipoiste päästmine koopast
9. logistika (ÕSi esimene vaste oli "matemaatiline loogika")
10. küsima kõigi selle nime kandjate luba
11. Ungari
12. kaljudamaan
13. Martin Scorsese
14. DuPont
15. Eduard Viiralt
16. Renault
17. papaia
18. Taiwan
19. Mihhail Gorbatšov
20. Johannes Mikkel
21. Lenín (Ecuador)
22. Juhan Kukk
23. Etioopia
24. Ivars Godmanis
25. Karel Rütli
26. Huawei
27. harjus
28. Utah, Omaha
29. Argo Arbeiter, Indrek Zelinski
30. Martin Luther King
31. Mannheim
32. Slovakkia
33. Las Vegas, Monaco
34. tubakas
35. karma
36. Johannes Paulus II (Karol Józef Wojtyła)
37. Rahumäe (Nõmme)
38. Marvin Gaye perekond
39. lõhnaõli Chanel No. 5
40. Ninasarvik (u 50-55 km/h; kass 48, inimene 45, must mamba 32)
41. maslenitsa (võinädal)
42. Jaak Lipso
43. saar
44. Milhouse (Mussolini Van Houten)
45. Inglise kuninganna Elizabeth II
46. Brasiilia (Belgia 659, Hispaania 623, Šveits 573, Surinam 520, Itaalia 515 km)
47. kassid
48. Lenin
49. noku
50. ropendamine